

Moed is bij uitstek een opgave van deze tijd. Maar wat is moed eigenlijk en wat is moedig gedrag in een bepaalde situatie? Kun je leren moedig te zijn? Moed blijkt sterk gebonden aan de persoonlijke context en heeft duizend gezichten en nuances. Dit boek bevat essays en interviews die tezamen een caleidoscopisch beeld geven van moed en moedig gedrag.

Vijftien interviews met bekende en minder bekende Nederlanders geven een inspirerend inzicht in de zoektocht, dilemma's, twijfel en keuzes van de geïnterviewden. Deze interviews zijn met de essays gebundeld onder de thema's Keuzes, Eigenheid en Systeem en Verantwoordelijkheid. Keuzes zijn aan de orde bij belangrijke beslissingen in een mensenleven. Eigenheid is de ontwikkeling van eigenwaarde en authenticiteit. Systeem en Verantwoordelijkheid betreft vragen die zich voordoen in een professionele omgeving.

Moed is essentieel in de relatie tussen coachee en coach die in de kern de rol heeft van *empowerment*, het bevorderen van bewustzijn en de moed om te handelen.

De Associatie van Business Coaches is een samenwerkingsverband van zes zelfstandige adviseurs met leiderschapsontwikkeling als gemeenschappelijke expertise. Deze expertise omvat: het functioneren van personen in hun professionele context; het maken van persoonlijke keuzes; en het functioneren van teams. Als adviseur vervullen wij de rol van coach, assessor, trainer, consultant en persoonlijk klankbord. Onze klanten bevinden zich voornamelijk in het bedrijfsleven, maar ook in de zorg- en de not-for-profit sector en bij de overheid.

Henk Breukink, Marjo van Ekelenburg, Marius Frank, Frans Gosses, Peter Idenburg, Rob Mommers.

WWW.ABCBUSINESSCOACHES.NL

MOED VERZAMELEN Essays en gesprekken over moed en bemoediging

ABC BUSINESS COACHES

MOED VERZAMELEN

Essays en gesprekken over moed en bemoediging

onder redactie van
PETER IDENBURG

INHOUD

Inleiding	9
Vocabulaire	12
<hr/>	
Keuzes	
Alles onder de acht, daar stop ik mee <i>Yvonne Burger</i>	14
Een loopbaan is kiezen en handelen	19
Voor de wet <i>Kafka</i>	23
Vaak ligt je roeping onder een dikke laag teer <i>Ruben van Zwieten</i>	25
De moed van de ondernemer <i>Peter Blom, Caroline van Dullemen, Bas van Rens, Sander Volten, Carla van der Weerd, Ruben van Zwieten</i>	30
<hr/>	
Eigenheid	
Vitaliteit is ook een keuze <i>Alice Stähler</i>	40
Herbeleving van angst helpt bij het verwerken <i>Janka van Leeuwen</i>	47
Je moet er juist naartoe gaan <i>Marjo van Ekelenburg</i>	52
De eerste vier jaar heb ik alleen maar gehuild <i>Susana Menéndez</i>	55
Ik ervaar het leven als wenkend perspectief <i>Doekle Terpstra</i>	58
Gewoon wordt het nooit <i>Frans Gosses</i>	62
<hr/>	

Systeem en verantwoordelijkheid

De grote valkuil van de politicus is overmoed <i>Wouter Koolmees</i>	68
Zeldzaam voorbeeld van burgermoed en morele verbeeldingskracht <i>Rudolph Cleveringa</i>	75
Moed in de boardroom <i>Marius Frank</i>	78
Ik ga het gewoon doen <i>Hanne Jesca Bax</i>	82
Grote leiders zijn in de eerste plaats grote mensen <i>Tex Gunning</i>	89
Compassie brengt geweldloosheid voort <i>Tsering Jampa</i>	93
Ben je bereid te sterven voor de waardigheid van de vrije geest? <i>Gandhi en Mandela</i>	98
Een woord van bemoediging	102
<hr/>	

Onze tijd

Moed is de opgave van deze tijd <i>Peter Idenburg</i>	106
Epiloog	111
De Associatie van Business Coaches	116
Overzicht van interviewers en auteurs	117
<hr/>	

INLEIDING

Moed verzamelen

Wat is moed? Wat is moedig gedrag in een bepaalde situatie? Kun je leren moedig te zijn? Wat betekent moed voor mijzelf en voor anderen, zoals onze partners, kinderen, vrienden en cliënten? Die vragen houden ons als business coaches bezig. En niet alleen ons, getuige het feit dat op onze nieuwjaarskaarten met het opschrift 'In 2010 kan het moediger' en '2014 vraagt meer bemoediging' veel instemmende reacties kwamen.

Het begrip moed is zo oud als de wereld, maar het laat zich lastig vangen in algemeenheden. Moed heeft duizend gezichten en nuances, en blijkt sterk gebonden aan de persoonlijke context. Dit boek doet verslag van vijftien gesprekken over moed. Daarnaast voerden wij als maten van ABC business coaches talloze gesprekken onderling, met cliënten en anderen. Deze gesprekken zijn van grote invloed geweest op de interviews en de vormgeving van deze bundel. Door de persoonlijke context menen wij dat deze verslagen inspirerend zijn voor de lezer, die facetten van zichzelf en anderen in deze verhalen zal kunnen herkennen.

Deze bundel bestaat uit een aantal episodes uit de levens van bekende en onbekende mensen. De verzameling van essays over moed is gebaseerd op deze interviews, op eigen bijdragen van de leden van ABC business coaches, en op algemeen toegankelijke bronnen. De lijst van geïnterviewden, interviewers en auteurs is te vinden op bladzijde 117. De interviews zijn weergegeven als autobiografische portretten of als thema's samengesteld uit interviewfragmenten. Tezamen vormen deze vignetten een veldboekje van kleurrijke bloemen die verschillende aspecten van het begrip moed belichten. Het boekje is meer een caleidoscoop dan een catalogus van moed en moedig gedrag. Geen boek kan alle facetten van moed belichten en deze bundel heeft die pretentie zeker niet.

Moed en moedig zijn

In het etymologisch woordenboek wordt moed omschreven als hartstocht, drift, gemoedsbeweging, onverschrokkenheid, dapperheid, etc. De cocktail van begrippen

waaruit moed is samengesteld bevat ook ingrediënten van andere deugden, zoals verantwoordelijkheid, integriteit en authenticiteit. Aristoteles noemt in zijn *Ethica* moed of dapperheid (*Fortitudo*) één van de vier kardinale deugden. Hoewel de mens in beginsel over moed beschikt, komt die moed alleen tot ontwikkeling en uitdrukking wanneer het echt nodig is. Dat kan duurzaam zijn of in het moment. Het gaat om handelend optreden wanneer je ook anders zou kunnen beslissen; doen of juist niet doen.

Moed is meer dan het gewone doen. Moedig gedrag tilt ons uit boven de alledaagse routine en oppervlakkigheid. Daarmee geeft moed zin en richting aan het leven. Hoe te leven is niet een economische afweging – *what's in it for me* –, het is een vraag die verweven is met ons patroon van normen en waarden. Soms kun je het gevoel hebben jezelf tekort te doen wanneer je op een bepaald moment de moed niet opbrengt. Wanneer je later terugkijkt op een beslissing of keuze blijkt de vraag of er moed in het spel was een gepasseerd station. Wanneer je terugkijkend bij jezelf een gebrek aan moed constateert, blijft dat knagen als zelfverwijt.

Moedig zijn is aspiratie of noodzaak, een levenshouding of een reactie indien de situatie daarom vraagt. Wanneer je geen initiatief neemt, geen keuzes maakt, geen verantwoordelijkheid neemt of blijft meedrijven op de golven – dan is dat leven zonder aspiratie. Wegkijken of wegduiken wanneer de situatie moed vraagt, is lafheid.

Het moedige voorbeeld van anderen kan inspireren. Dat is iets anders dan bemoediging, die past in een één-op-één situatie. Als we onszelf en elkaar weten te inspireren tot kleine moedige stapjes, maken we met elkaar een grote stap. 'Behandel mensen alsof ze zijn wie ze zouden moeten zijn en je helpt ze te worden wie ze zijn', zei Goethe.

Er zijn ook mensen die moed tonen van een andere orde. Gandhi en Mandela worden vaak genoemd als lichtende voorbeelden. 'Fijn dat die mensen er zijn. Ik heb daar groot ontzag (*awe*) voor; ik kan mij daaraan niet spiegelen', zei één van de geïnterviewden. Ook werd in onze interviews het ANC meerdere keren genoemd als moedige organisatie. 'Of een blanke

vrouw in Zuid-Afrika die lid was van het ANC. Zij werd gevangen gezet, deed meerdere zelfmoordpogingen omdat zij wanhopig was, in een uitzichtloze situatie verkeerde en dacht nooit meer uit de gevangenis te zullen komen. Na het einde van de apartheid is zij minister geworden. Zij heeft haar lot toch kunnen dragen.'

Deugden in het algemeen en moed in het bijzonder hangen altijd af van de context. Die bepaalt je handelen en ook of anderen jou moed toeschrijven. Als abstractie kunnen de deugden ons niet inspireren. Wanneer dingen waarvan je denkt dat ze je zekerheid geven (werk, relaties, inkomen, vermogen, bezit), wegvallen is moed vereist. *Grace under pressure* noemde Hemingway dat. Ook de maatschappelijke context kan van belang zijn. Die brengt dikwijls groepsdenken teweeg. Maar moed is bij uitstek een kwestie van eigen verantwoordelijkheid. Als reactie op misstanden (bijvoorbeeld bij het toezicht op ondernemingen, woningcorporaties of in de bankensector) is enorme druk ontstaan om nieuwe regels op te leggen. Hoe meer regels, des te meer houden mensen zich aan de voorgeschreven vastomlijnde kaders. Persoonlijke moed wordt door die regelgeving uitgehold. Moed vraagt je je gezond verstand te gebruiken als medicijn tegen alle regels.

Moed, bemoediging en coaching

Moed is essentieel in de relatie tussen coach en cliënt. Bij keuzes en dilemma's is de essentie van de coaching-relatie het creëren van bewustzijn en bemoediging (*empowerment*), het stimuleren van handelend optreden. De meeste mensen beschikken van jongs af aan over moed en vitaliteit. Als je wereld instort, je zekerheden worden ondermijnd, angst of depressie greep op je krijgt, kun je op een kruispunt in het leven komen waar de toegangswegen tot die moed zijn geblokkeerd. Een coach kan helpen die belemmeringen en verdedigingsmechanismen op te ruimen. De kwaliteit van aandacht kan

de relatie tussen coach en cliënt diepgaand veranderen. Vriendelijke, open en onzelfzuchtige aandacht vanuit doorleefde ervaring is dikwijls genoeg voor een innerlijke omslag bij de cliënt¹. Een voorwaarde daarbij is dat de coach zelf ook moedig is, empathie heeft en ervaring in soortgelijke situaties.

Elementen van moed die in deze interviews aan de orde komen zijn o.a. onzekerheid, angst, (zelf)vertrouwen, risico en gevaar, avontuur, sprong in het duister, loslaten, verlies, belangeloosheid, dapperheid, innerlijke dialoog, durf, authenticiteit en integriteit. De essays zijn gebundeld onder drie hoofdthema's, die doorgaans centraal staan in een coaching-relatie, namelijk Keuzes, Eigenheid en Systeem en Verantwoordelijkheid. Keuzes zijn aan de orde bij belangrijke beslissingen in een mensenleven. Eigenheid is zelfontwikkeling en verandering op basis van eigenwaarde en kwaliteit. Systeem en Verantwoordelijkheid betreft de vragen die zich voordoen bij rol en taak van een persoon in een bepaalde organisatorische context. In de laatste vignetten komt aan de orde waarom moed bij uitstek een opgave is van deze tijd.

Amsterdam

December 2014

¹ Dr. Carl Rogers: 'When someone really listens to me, without any judgment and without any attempt to change me, I can feel safe enough to look again at my experience and perhaps let go of the pain. It is truly amazing how things that seem unsolvable all of a sudden seem doable and how confusion just dissolves in a loving space between two people.'